

HERMANNI BOERHAAVE

AD

INSTITUTIONES MEDICAS

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ORIGO, PROGRESSUS,
FATA, MEDICINAE.

I. UR actiones homini proprias exercere valet cum facilitate, oblectamento, & quâdam constantiâ, Sanus habetur; atque haec ejus conditio Sanitas solet appellari.

2. Si verò easdem aut exercere nequit, aut tantum eas peragit cum molestiâ, dolore, citâve defatigatione, Aegrotare Idem dicitur; ipseque hic Ejus status Morbus vocari consuevit.

3. Injuriae autem, & vicissitudines inevitabilis, semperque necessarii, Aëris; Alimenti natura, & Potulenti; Corporum irruentium vis; Actiones vitae; Fabrica denique compagis humanae; effecerunt coevas Mortalibus aegritudines (2), quamdiu eâ, quâ Nos, lege vitam egerunt.

4. Morbi (2) quidem praesentia impulsu

A

cer-

certo, & automatico, cogit corpus ipsum ad applicationem auxilii, caeterum ignoti: Id observat attenta contemplatio fieri in Homi- nibus pariter, & in animantibus ratione ca- rentibus; licet intelligentia humana modum assequatur neutiquam: in solo quippe insti- tuto Autoris naturae rerum causam reperiens.

5. Ipsa verò molesta perceptio impediti in membris quibusdam motus; aut tormentum doloris laesam quamcunque partem exagitan- tis, angorisve animum opprimentis; impulit mentem, ut quaerat, & applicet, apta his tollendis Remedia, sive vago experimento, sive appetitu spontaneo, utatur.

6. Hinc (4. 5.) Ars Medendi primò nata; atque ea quidem, sensu explicato (4. 5.), semper, & ubique, fuit inter homines.

7. Historiae autem priscae monumenta, & Fabulae, Nos docent, ¹ Affyriis, Baby- loniis, Chaldaeis, & Magis, primo ita fuis- se excultam, ut praesentes morbos tollere, futuros avertere, contenderint. Hinc in ² Aegyptum, ³ Lybiam Cyrenaicam, & Cro- tonem

¹ Herodot. I. 197. Strabo xvi. pag. 746. Plin. vii. 56. & xxx. 15. Euseb. praep. I. 10.

² Homer. Odyss. iv. pag. 46. 47. Herod. III. 129. 130. 131. & Herod. II. 77. 84. Herod. III. I. Diod. Sic. I. 43.

³ Herod. III. 129. 130.

tonem migrasse, ex his in ¹ Graeciam derivatam, floruisse inprimis, in peninsulâ Cnido, Rhodo, Co, insulis, & Epidauri.

8. Prima condendae Arti fundamenta jecit 1. Casus fortuitus; 2. Naturalis Instinctus; atque 3. Eventus haud praevisus; his ἐμπειρία simplex nititur primo.

9. Incrementum deinde dabat 1. memoria experimentorum, quae obtulerant praegressâ (8); 2. descriptio morbi, remedii, & successus ² in columnis, ³ tabulis, & parietibus, templorum; 3. ⁴ Aegrorum in triviis, & in foro, expositio, ut transeuntes de morbo compellarent, remedia, si nôrant, aperirent, atque ad usum eorum exhortarentur; hinc observatio, de industria, rebus videndis intenta. Tum ex his (8. 9.) ἐμπειρία nata perfectior, tamen soli praeterito, & praesenti, cognoscendo idonea. 4. ratiocinium ex comparatione observatorum (8. 9.) cum praesentibus & futuris; quae ἀναλογία appellatur.

10. Ma-

1 Herod. 11. 49. Hippocrat. Epist. ad Philo-poemon. in fine, & Epist. ad Crateuam in fine. Galen. Method. Med. lib. 1. Pausan. 11. 27. Strabo xiv. pag. 657. Soran. in vitâ Hippocr.

2 Pausanias l. 2. c. 27.

3 Strabo l. 14. pag. 657. Edit. Paris. 1620. Val. Max. 11. 5. 6.

4 Strabo l. 16. pag. 746. Herod. l. 1. c. 197. Val. Max. 11. 1.

10. Major deinde accessit Arti perfectio
 1. ¹ constitutione Medicorum, tam ad mor-
 bos quosvis, quam ad certos quosdam, cu-
 randos. 2. ² annotatione accuratâ morborum;
 3. observatione, & descriptione, exactâ, re-
 medii, & usus ejus. Verum tum statim qui-
 busdam familiis, & Sacerdotibus, propria
 facta & gentilitia, honori fuit, & emolumen-
 to; sed tamen eo ipso quam maximè in suo
 progressu impedita.

11. 1. Extispicia Sacerdotum; 2. Cada-
 verum balsamo condiendorum mos; 3. Vul-
 nerum tractatio. 4. Laniena ipsa, promove-
 runt cognitionem fabricae corporis sani, cau-
 sarumque abditarum, & proximarum tam sa-
 nitatis, morbique, quam ipsius mortis.

12. Denique, 1. ³ incisio vivorum anima-
 lium in usus Philosophicos; 4 cadaverum in-
 spectio attenta post morbum tractatum 2.
 5 enarratio in morbis distincta causae, ortus,
 incrementi, vigoris, decrementi, exitus,
 permutationis, effectuum; 3 ⁶ Medica-
 mentorum cognitio, electio, praepara-
 tio

- 1 Aristoteles Politic. 3. c. 15. Diodor. Sic.
 2. 1. c. 82. Herod. 1. 2. c. 84.
 2 Hippocr. 1. 1. de vict. acutor.
 3 Hippocr. in litteris ad Damagetum.
 4 Plin. XIX. 26. Euseb. Chron. gr. p. 14.
 5 Hippocr. 1. 1. de diaeta acutorum.
 6 Hippocr. in epist. ad Crateuam.

tio, applicatio, vis nota, eventusque observati, videbantur fastigium fere imposuisse operi.

13. Hippocrates igitur, Democrito coaetaneus, horum quidem omnium (7. usque ad 13.) pulchrè gnarus, suisque simul sapiens observatis, bona quaeque adunando, Corpus Medicinae Graecae conflavit, meruitque primus veri nomen Medici: quippe qui ἐμπειρία, & ἀναλογία, instructus, castaeque σοφίας peritus, Medicinam omnibus fundavit seculis δογματικῶ.

14. Quae in gente Asclepiadaeâ illibata diu exculta; ab Aretaeo Cappadoce ordinatius in corpus digesta, in variis partibus, à diversis Artificibus, differenti temporum, locorum, & rerum, successu, accuratius elaborata, in Alexandrinâ praeprimis scholâ, tandem ad Claudium Galenum pervenit.

15. Ille sparsa colligens, digerens confusa, cunctaque ex Peripateticis dogmatibus, ad servitutis infamiam usque, explicans, emolumenti plurimum, neque minus tamen damni, bonae Arti attulit: dum auctor fuit, ut ex elementis, qualitatibus vulgo dictis cardinalibus, harum gradibus, & humoribus quatuor, subtilius, quam verius, explicaretur Medicina.

16. De-

1 Galen. 2. administr. Cap. ult.

A 3

16. Deletis fere & Artibus , & Harum memoriâ , per gentes ingenio , lingua , moribus , inconditas , quae ex septentrione effusae , scientias , harum instrumenta libros , abolebant , post sextum seculum , in Europâ , à nono dein ad decimum tertium , ab Arabibus , in Asiâ , Africâ , & Hispaniâ , Medicina subtilissimè fuit culta : dum materiem medicam , ejus praeparationes , & Chirurgica , auxère , atque correxerunt simul ; vitia autem Galenica (15.) magis , quam prius , adsperserunt Arti : sed tamen sequentes fere omnes sequaces habuerunt : In Hispaniam quippe ad Saracenos ea tempestate eundum erat cupidis scientiarum , unde doctiores reduces Magi appellabantur , turpi vocabuli sensu. In Academiis vero publicis sola ibidem explicabantur scripta Arabum , incognitis fere , certe nullo in usu habitis , Graecis.

17. Donec emendati , atque refutati sunt , binis diversis mediis , Maximè quidem postquam Emanuël Chrysoloras , Theodorus Gaza , Argyropulus , Lascaris , Demetrius Chalcondylas , Georgius Trapezuntius , Marcus Musurus , dein alii , libros manuscriptos graecos , Byzantio eductos , Venetiis , alibi- que interpretati , linguae graecae , Auctorumque Graecorum , usum reduxerant , circa annum 1453. Aldo simul Graecos feliciter medicos evulgante per impressionem recens

cens inventam, atque his quidem auspiciis instauratâ iterum in Galliis Hippocraticâ disciplina. Deinde quoque experimentis Chemicorum; dum Arnoldus Villanovanus, Lullius, Basilius Valentinus, Paracelsus, effectus Artis Chemicæ in Medicinam atque Physicam induxerunt; & Anatomicorum, fervente horum opere in Italia primo industria Jacobi Carpi.

18. Usque dum immortalis Harveus demonstrationibus suis, omni Priorum Theoriâ eversâ, novam omninô, & certam, jecit huic basin Scientiæ.

19. Inde hodie libera ab omni sectâ coli potest; dum promota est per inventa certa, Anatomica, Botanica, Chemica, Physica, Mechanica, & per vera effecta Artis, quæ in ipso opere versatur.

Ex quibus denique constat: Antiquissimam Artem solâ collectione fideli observatorum constituisse. 2. dein verô cogitatum fuisse de causis experimentorum per disputationem rationis indagandis. 3. priorem partem, evidentiâ, usu, necessitate, semper eandem, nec fallacem; posteriorem dubiam, mutabilem, ac cuilibet fere Sectæ diversam, evasisse. Ut tamen usu idoneo rationalis æque, quam prior empirica, certa reddi queat.

PRINCIPIA ET PARTES

MEDICINAE.

20. **E**x eo autem capite (2. & 3. 19.) inutilia, & fallacia, plurima accepit haec Scientia, quae ut expellantur, confiderandum, omnem scopum Artis esse evitacionem doloris, debilitatis, mortis; adeoque conservacionem sanitatis praesentis, absentis restitutionem: ideoque quidquid sciendum, & agendum Medico, uni tantum huic proposito inservire debere.

21. Est enim res objecta arti nostrae, Hominis vita, sanitas, morbus, mors; horum causae, quibus oriuntur; eorundem media, quibus diriguntur.

22. Proinde est Medicina Scientia eorum, quorum applicatorum effectu, vita sana (1) conservatur, aegra (2) verò in priorem restituitur salubritatem.

23. Cujus itaque Necessitas, Utilitas, Nobilitas, sponte patent.

24. Agnoscuntur autem duo modò firma fundamenta, quibus certa demum nititur; nempe 1. accuratissima observatio earum apparitionum, quae in homine sano, aegrotò, moriente, mortui cadavere, sensibus externis apparent; sive eae oriantur ab iis, quae in ipso homine, sive ab iis, quae per exte-
ternas

ternas causas, casu, vel Arte, in eum agunt.
 2. severa indagatio illorum, quae in homine latent sensibus abscondita, vel quae & faciunda sunt in eventum praefixum. Haec autem solâ potest obtineri ratiocinatione exactâ, dum α data experimenta, (α hujus.) singulatim perfecte expensa, β in omnibus suis proprietatibus examinantur, γ dein inter se comparantur sedulò, ut convenientia, vel diversitas, patefcat, δ tumque prudentissimâ fide notantur ea omnia, quae in iis contineri perspecta clarè inde deduci possunt. Neque verò posteriora haec prioribus minus firma, vel fida, erunt.

25. Ut porrò haec quaesita ex datis inveniantur, principia quaedam requiruntur, quorum notitiâ & applicatione fiat demonstratio. Quae, distincta, clara, certa, esse debere ratio ipsa exigit. Talia autem in iis, quae pure corporea in Homine, sunt Mechanica, & experimenta Physica, sola. His enim corporum vires generales, singularesque, tantum innotescunt.

26. Quum verò in homine etiam alia sint, quae per illa principia non queunt intelligi, ideòque per eadem ne quidem demonstrando explicari possunt, aliâ longe ratione circâ haec utendum erit, si errores vitare velimus: id autem facile perspicit, quicumque

sequentia, alibi demonstrata, considerat, & ut vera admittit.

27. *α.* Homo constat mente, & corpore, unitis.

β. Quorum utrumque naturâ ab altero differt.

γ. Adeoque vitam, actiones, affectiones, diversas habet.

δ. Tamen ita se habent inter se, ut cogitationes mentis singulares determinatis corporis conditionibus semper jungantur, & vicissim.

ε. Interim cogitationum aliae ex solâ cogitatione purâ sequuntur, aliae verò tantum ex mutatâ conditione corporis oriuntur.

ζ. Contrâ quoque exercitationes quaedam quorundam in corpore motuum fiunt sine attentione, conscientiâ, vel imperio animae ad eas concurrente ut causâ, vel ut conditione: nonnullae autem excitantur, atque determinantur, per actiones mentis praegressas, quamdiu homo sanus est: quaedam denique ex utrisque his concretae observantur.

η. In homine quidquid cogitationem involvit, soli id Menti, ut principio, adscribendum.

θ. Quod verò extensi quid involvit, impenetrabile, figuram, aut motum, id uni corpori, ejusque motui, ut principio, tribui, per ejus proprietates intelligi, explicari, & demonstrari, debet.

1. Ne-

i. Neque ex perspectâ mentis, vel corporis, naturâ, quatenus ab humana intelligentiâ cognita habetur hætenus, intelligitur ratio, quâ agere in se mutuo, vel pati à se mutuo, queant.

ii. Siquidem hæc solâ effectuum observatione itâ constant, ut horum allegatio nihil explicet: quin imò, ubi problema Medicum eòusque solutum, ut restet modò explicandum quomodo fiat hæc relatio (*d. e. §.*) satisfactum erit quaesito: quoniam ulterior inquisitio impossibilis, & illa solutio Medico sufficiet.

28. Ultimæ quoque Metaphysicæ, & primæ Physicæ, causæ, Medico investigatu, necessariæ, utiles, vel possibiles, non sunt. Ut erant elementa, formæ primæ, seminum, & motus, origo, &c.

29. Assumere autem licet, & prodest, omnia verè demonstrata, in Anatomicis, Chemiâ, Mechanice, atque in Physicis, quoad simplicem Experimentorum eventum. (*vid. 25.*)

30. Tum oportet incipere à simplicissimis, cognitu facillimis, atque certissimis; à quibus deinde pergendum ad ea semper, quæ proximo gradu harum conditionum prægressa attingunt; atque ita accuratè progrediendum, ad composita, obscura, difficilia.

31. Do-

31. Docenti autem procedendum à generalibus ad singularia quaeque, dum inventa explicat; ut Inventori contrà à singularibus ad generalia eundum fuit.

32. Ex quibus omnibus ordo doctrinae liquet: erit enim primò agendum de Vitâ; deinde Sanitas enarratur; tandem de Morbis; denique de Remediis tractare decet.

33. Itaque prima totius generalis Doctrinae Medicae, quae Institutiones Medicae appellantur, pars explicat Humani corporis

1. Partes, fabricam.

2. Vitam.

3. Sanitatem.

4. Effecta, quae ex his sequuntur.

Vocatur φυσιολογική, ὁικονομία humana, doctrina de usu partium.

Objecta verò hujus partis modò enumerata appellari solent Res Naturales, vel Res secundum naturam.

34. Altera pars enarrat corporis humani viventis.

1. Morbos.

2. Morborum differentias.

3. Eorum causas.

4. Effecta.

Dicitur παθολογική, quatenus morbos declarat; αἰτιολογία παθολογικῆς, dum tractat causas; παθολογία vel νοσολογία. quando agit de differentiis eorundem; συμπτωματολογία

λογία denique , quoties effecta morborum ,
vel ea , quae his accidunt , exponit.

Objecta iterum hujus partis vocantur Res
praeter Naturam , aut contra eam.

35. Tertia deinde docet

1. Quaeenam sint signa ?

2. Quomodo revocentur in usum ?

Ut in corpore sano , & in aegro , cogno-
scamus ; an , quis , qualis , sit , fuerit , e-
rit , gradus , ordo , effectus , vel sanitatis ,
vel morbi ?

Designatur nomine σημειωτικῆς.

Objecta autem hujus sunt Res naturales ,
non naturales , praeternaturales.

36. Indicat quarta

1. Remedia.

2. Usus.

Quibus Vita & Sanitas conservari queant.

Unde nominatur ὑγιεινή.

Et pro objectis habet Res non naturales
dictas inprimis.

37. Quinta denique instruit.

1. Materiem Medicam.

2. Ejus praeparationem.

3. Modum utendi.

Ut salus restituatur , morbi tollantur.

Dicitur θεραπευτική , complectens ἀιτια-
τικὴν , φαρμακευτικὴν , χειρουργικὴν , μέθοδον
ἰητηρικὴν.

38. Quum ergo docenti , discentique ,
com-